

Dr. sc. Silvija Pejaković-Đipić*

PRISUTNOST DVA SVJEDOKA NA PRETRAZI DOMA U PRAKSI VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

Autorica u radu analizira zakonsku odredbu o obveznoj prisutnosti dvaju svjedoka na pretrazi doma iz teorijskog i praktičnog aspekta. Prema čl. 254. st. 2. Zakona o kaznenom postupku na pretrazi doma moraju biti prisutna dva punoljetna građanina kao svjedoci. Građani kao svjedoci predstavljaju element kontrole nad radom policije, a o njihovoj prisutnosti i iskazu ovisi zakonitost radnje i vjerodostojnost dokaza. U Hrvatskoj do sada nisu provedena istraživanja o primjeni te odredbe u praksi. Stoga je autorica analizirala sudsku praksu Vrhovnog suda Republike Hrvatske u dvadesetogodišnjem razdoblju, od 2000. do 2019., kako bi se utvrdila tumačenja i stvarna obilježja primjene pravila o obveznoj prisutnosti dvaju svjedoka na pretrazi doma!

Ključne riječi: pretraga doma, istodobna prisutnost, vjerodostojnost dokaza, zakonitost radnje.

1. UVOD

Radnja pretrage doma podrazumijeva pretraživanje jedne ili više prostorno povezanih prostorija koje osoba rabi kao svoj dom te pretraživanje svih prostora koji su s domom povezani prostorno i istom svrhom korištenja. Ona obuhvaća i pretragu pokretnih stvari i svih osoba zatečenih u domu i drugim prostorima ako je to navedeno u nalogu o pretrazi ili kad u odnosu na zatečene osobe postoje uvjeti za pretragu bez naloga (čl. 252. st. 1. i 3. Zakona o kaznenom postupku,² dalje ZKP/08). Prije početka pretrage nalog se predaje

---

* Dr. sc. Silvija Pejaković-Đipić, predavačica na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu, Policijska akademija, MUP RH; spdjipic@fkz.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8510-7231>

¹ Istraživanja u radu temelje se na dijelovima autoričina neobjavljenog doktorskog rada pod naslovom: *Kaznenoprocenjski i policijski aspekti nazočnosti građana svjedoka na pretrazi doma*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2022.

² Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011 – pročišćeni tekst, 91/2012 – Odluka Ustavnog suda, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019 i 80/2022.

osobi kod koje će se pretraga obaviti, a osoba se poziva da dragovoljno izruči ono što se traži (čl. 243. ZKP/08). Osoba ima pravo obavijestiti branitelja, koji može biti prisutan pretrazi, a policijski službenici radi toga moraju zastati s pretragom najkasnije tri sata od trenutka kada je osoba izjavila da želi uzeti branitelja. Pretraga doma predstavlja radnju koju policijski službenici često provode u svojem radu te se praksa njezina provođenja već ustalila. Kao što su *Schürmann i Grosse* primijetili, ona je dio policijske svakodnevice,³ a *Trechsel* navodi da je pretraga stari, arhaični element kriminalističkog istraživanja.⁴

ZKP/08 daje osobi koja je u posjedu prostora ili boravi u njemu, ili drugim osobama koje ona ovlasti, mogućnost da budu na pretrazi doma. Međutim, za razliku od te mogućnosti prisustvovanja pretrazi doma, ZKP/08 strogo propisuje da pretrazi doma ili drugih prostora *moraju biti prisutna najmanje dva punoljetna građanina kao svjedoci* (čl. 254. st. 2. ZKP/08). Prije početka pretrage svjedoci se moraju upozoriti na to da paze kako se pretraga obavlja te da imaju pravo prije potpisivanja zapisnika o pretrazi staviti svoje primjedbe ako smatraju da pretraga nije provedena na način propisan Zakonom ili da sadržaj zapisnika nije točan (čl. 254. st. 3. ZKP/08). Kada se pretraga obavlja u prostoru državnog tijela ili neke druge pravne osobe, poziva se njihov predstavnik, koji može biti prisutan pretrazi (čl. 254. st. 4. i 5. ZKP/08).

ZKP/08 ne definira kakva je uloga dvaju svjedoka u provedbi, što smiju raditi, smiju li tražiti ili samo promatrati. Budući da nije propisano koje aktivnosti smiju, a koje ne smiju poduzimati, analogijom bi se moglo zaključiti da smiju raditi sve što nije izričito zabranjeno. Njihova je dužnost da prate da pretraga bude provedena u skladu sa Zakonom i da poduzete aktivnosti budu vjerodostojno zabilježene u zapisnik, što po završetku radnje potvrđuju svojim potpisom. Takva neodređena zakonska odredba, da pretraga mora biti provedena „na način propisan Zakonom“, građanima svjedocima, koji su laici u području prava, ne pruža jasnu uputu o tome koje posebne uvjete zakonitosti oni trebaju tijekom provođenja radnje nadzirati.

---

³ Schürmann, J.; Grosse, W., *Pretraživanje stana nakon privremenog uhićenja (Wohnungsdurchsuchung nach Vorläufiger Festnahme)*, Kriminalistik, 48, Heidelberg, studeni 1994., str. 735 (prevela s njemačkog Dragica Dragičević, u: Izbor članaka iz stranih časopisa, 35 (1995), br. 1, str. 81).

⁴ Trechsel, S., *Human Rights in Criminal Proceedings*, vol. XII/3, Oxford University Press, Oxford, 2006, str. 558.

2. PRISUTNOST SVJEDOKA NA PRETRAZI DOMA

2.1. Općenito o svjedocima

Povijesno gledano, sposobnost svjedočenja smatrana je čašću te pokazateljem vjerodostojnosti i dobrog ugleda osobe. Mletački dokumenti navode kako je svjedočenje zasigurno bilo teško iskustvo, možda čak i opasno, a svjedoci su izgubili svoje dragocjeno vrijeme, za koje nisu dobili nikakvu naknadu.⁵ U istom djelu *Cristellon* navodi kako su mnogi svjedoci iz straha, zbog ekonomskih razloga, zbog solidarnosti ili radi očuvanja vlastite časti, odbili svjedočiti kada su u pitanju bili bračni odnosi muškarca i žene te su bili prisiljeni na svjedočenje pod prijetnjom izopćenja.⁶ To pokazuje kako su svjedoci mogli biti kažnjeni ako bi odbili svjedočenje. *Beccaria* piše da „svaki razborit čovjek, tj. onaj čije su ideje nekako međusobno povezane i koji ima sposobnost zapažanja kakvu imaju i ostali ljudi, može biti svjedok; vjerodostojnost njegova iskaza ovisi samo o tome koliko je on zainteresiran da kaže istinu ili da slaže“.⁷ Pri tome *Beccaria* ističe kako se vjerodostojnost svjedoka smanjuje ovisno o mržnji, prijateljstvu ili čvrstoj vezi između njega i okrivljenika.⁸ *Damaška* navodi kako je u jednoj povijesnoj razvojnoj fazi zapadnog pravnog sustava osobni položaj svjedoka bio primarni faktor u određivanju dokazne vrijednosti njegova iskaza.⁹ U inkvizitornom postupku sudac je morao pažljivo ispitati vjerodostojnost svjedoka kako bi svoj sudački nalaz, da su oni „iznad svakog prigovora“, temeljio na vlastitom uvjerenju u točnost iskaza svjedoka, zaključuje *Damaška*.¹⁰

Kada govori o pojmu svjedoka, *Frisch* ističe kako većina humanističkih znanosti svjedoka definira kao „prvog promatrača koji ima privilegirano empirijsko znanje o kojem mora naknadno izvještavati“.¹¹ Prema *Krapcu*, svjedok je fizička osoba, različita od okrivljenika, „koja bi mogla iznijeti nešto o kaznenom djelu, počinitelju i drugim važnim činjenicama,“ a procesno je tijelo poziva da o tome iskaže.¹² *Mrčela* ističe kako je to procesno tijelo najčešće

---

⁵ Cristellon, C., *Marriage, the Church, and its Judges in Renaissance, Venice, 1420–1545*, Early Modern History: Society and Culture, 2017, str. 84.

⁶ *Ibid.*, str. 86.

⁷ Beccaria, C., *O zločinima i kaznama*, drugo, prošireno i dopunjeno izdanje (prijevod Antun Cvitanić), Književni krug, Split, 1990, str. 96.

⁸ *Ibid.*

⁹ Damaška, M., *Evaluation of Evidence, Pre-Modern and Modern Approaches*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, str. 61.

¹⁰ Damaška, M., *Dokaz krivnje*, Školska knjiga, Zagreb, 2021, str. 86.

¹¹ Frisch, A., *The Invention of the Eyewitness – Witnessing and Testimony in Early Modern France*, University of North Carolina Press, Chapel Hill, 2004, str. 21.

¹² Krapac, D., *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, VII. neizmijenjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2015, str. 486.

sud, a svojstvo svjedoka u postupku stječe se pozivanjem, pri čemu svjedoci ne smiju zanemariti poziv ili se bez opravdanja na njega ne odazvati.¹³ Na temelju toga moglo bi se pretpostaviti da i svjedok pretrage doma stječe to svojstvo pozivanjem policijskih službenika na prisustvovanje radnji, međutim to se ne čini ispravno. Naime poziv koji procesno tijelo (sud) upućuje fizičkoj osobi službeni je poziv, što nije slučaj kod pronalaska i odabira građana svjedoka. Svjedoke pretrage doma policijski službenici najčešće pronalaze u blizini objekta pretraživanja i usmeno ih pozivaju da prisustvuju radnji, a odbijanje sudjelovanja ne povlači nikakve procesne posljedice. Jednom kada usmeno pristanu na prisutnost radnji, pristupaju u prostor pretraživanja; njihovi osobni podaci unose se u zapisnik o pretrazi, a policijski ih službenici upoznaju s njihovim dužnostima. Tek nakon tih provedenih formalnosti građani stječu svojstvo svjedoka pretrage.

Obveznu prisutnost dvojice tzv. *sudskih svjedoka Krapac* smatra „stanovitim zaprekom eventualnim zloupotrebama državne vlasti“.¹⁴ *Krapac* navodi da osoba (osumnjichenik, okrivljenik) ima zakonsko pravo prisutnosti na pretrazi doma zbog realizacije jamstva njegova temeljnog prava na nepovredivost doma.¹⁵ Međutim nadalje navodi da, ako se osoba može odreći svojeg prava pristankom na pretragu, može se odreći i instrumenta njegove zaštite, odnosno prava na prisutnost pretrazi. S druge strane svjedoci pretrage nemaju tu mogućnost jer im pravni poredak nameće dužnost prisustvovanja pretrazi,¹⁶ a osoba kod koje se pretraga doma obavlja ne može se, radi zaštite svoje privatnosti i nepovredivosti doma, odreći njihove prisutnosti.¹⁷ U praksi to strogo procesno pravilo može imati negativne učinke budući da je osobi radi zaštite nepovredivosti doma nametnuta obvezna prisutnost potpunih stranaca, koji tijekom pretrage dobivaju uvid u njezin privatni i obiteljski život. To može biti osobito problematično ako se pretraga provodi kod osobe koja uopće nije osumnjičena ili prijava biva naknadno odbačena. Radnja pretrage podrazumijeva detaljno pretraživanje svih prostora i predmeta koji se nalaze u nečijem domu, gdje nestaju sve granice intimnog, osobnog, i ništa nije izuzeto od toga.

---

¹³ Mrčela, M., *Svjedoci u kaznenom postupku: ispitivanje svjedoka kao dokazna radnja* / Grubić, Vesna (ur.), Zagreb, Narodne novine d. d., 2012, str. 8.

¹⁴ Krapac, D., *Načela o pribavljanju okrivljenikova iskaza te pretraga stana i prostorija u krivičnom postupku prema novom ustavnopravnom uređenju u Republici Hrvatskoj*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, broj 1/1991, str. 13.

¹⁵ Krapac, 2015, *op. cit.* u bilj. 12, str. 328.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ U Izraelu je prisutnost dvaju svjedoka potrebna samo formalno, a zakon policiji dopušta provođenje pretrage bez svjedoka u tri slučaja: na zahtjev stanara ili članova njegove obitelji, uz dopuštenje suda i u hitnim slučajevima. O tome: Migal, S. D., *Ob otmene instituta ponjatyh u ugolovnom processe Rossijskoj Federacij* [O otkazivanju instituta potvrđenih svjedoka u kaznenom postupku Ruske Federacije], Tverskoj gosudarstvennyj universitet, Vestnik TvGU, Serija "Pravo", 2013, Vypusk 34, str. 247.

Svjedoci pretrage doma, tzv. *solenitetni svjedoci*,¹⁸ nisu svjedoci u formalnom, procesnom smislu riječi, već su prisutni radi nadzora nad zakonitim obavljanjem radnje.¹⁹ Tako i *Krapac* navodi da oni služe kao jamci pravilnosti procesnih radnji.²⁰ Obveznu prisutnost solenitetnih svjedoka ZKP/08 propisuje i u slučaju otvaranja zadržanih poštanskih pošiljaka u čl. 339. st. 5. ZKP/08.²¹ Sudska praksa pokazuje da svjedoci pretrage doma poslije postaju svjedoci u postupku o činjeničnim i procesnim pitanjima, o vjerodostojnosti dokaza, i iskazuju o načinu provođenja radnje. Razdvajanje svjedoka tijekom pretrage nije dopušteno, već moraju zajedno nadzirati cijeli tijek pretrage. *Karas* tako navodi da, ako jedan od svjedoka ne sumnja u zakonitost dokaza, sud ne bi prihvatio samo njegov iskaz o zakonitom provođenju pretrage, već bi zbog izostanka iskaza drugog svjedoka dokaze ipak ocijenio nezakonitim, neovisno o tome postoje li i neke druge okolnosti koje upućuju na njihovu vjerodostojnost.²²

2.2. Odabir svjedoka pretraga

Podrazumijeva se da svjedoci pretrage ne smiju biti osobno uključeni u predmet kriminalističkog istraživanja kojeg je pretraga doma dio. *Pavišić* i suradnici ističu kako se prilikom odabira svjedoka može uvažiti prijedlog osobe kod koje se pretražuje, ali to nije obvezno, osobito ako postoje razlozi koji upućuju da njihov prijedlog ne bi trebalo uzeti u razmatranje.²³ Ako su svjedoci odabrani prema prijedlogu osobe, policijski ih službenici moraju promatrati te posebno pratiti njihovo ponašanje i aktivnosti.²⁴ Može se očekivati da će ti svjedoci „zastupati interese“ osobe kod koje se provodi pretraga tako da mogu pokušati ometati pretragu ili osporiti zakonito poduzete radnje. Policijski bi službenici mogli unaprijed osigurati provjerene svjedoke koje će voditi na pretragu doma, ali pitanje je dužnosti građana da odvajaju svoje vrijeme, odlaze ponekad na udaljene lokacije i zatim sudjeluju u pretrazi doma, za koju se ne može pretpostaviti koliko će dugo trajati.

---

¹⁸ Franc. *sollenite* – formalnost kojom se ističe važnost čina.

¹⁹ Ljubanović, V., *Kazneno procesno pravo, izabrana poglavlja*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2002, str. 187.

²⁰ *Krapac*, 2015, *op. cit.* u bilj. 12, str. 272.

²¹ Zadržane pošiljke otvara državni odvjetnik u *prisutnosti dva svjedoka*. Pri otvaranju pazit će se da se ne oštete pečati, a omoti će se i adrese sačuvati. O otvaranju će se sastaviti zapisnik. (Kurziv dodan.)

²² *Karas, Ž., Nezakoniti dokazi*, Laserplus, Zagreb, 2006, str. 76.

²³ *Pavišić, B.; Modly, D.; Veić, P., Kriminalistika, knjiga prva*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006, str. 327.

²⁴ *Ibid.*, str. 328.

U policijskoj praksi pronalaženje svjedoka pretrage predstavlja izazov jer je teško pronaći osobe koje su voljne sudjelovati u službenoj radnji policije. Pretrage doma u manjim, ruralnim mjestima, s aspekta pronalaženja svjedoka još su izazovnije jer se u maloj sredini svi poznaju i nitko ne želi biti dionik tuđe privatnosti.²⁵ Ako se radi o osumnjičeniku poznate kriminalne prošlosti, svjedoke je još teže pronaći, pa policijski službenici katkad moraju odlaziti u druga mjesta kako bi pronašli svjedoke koji nisu iz lokalne zajednice. Kada bi svjedoci znali da će možda u kasnijem tijeku postupka biti pozivani da iskazuju na sudu o okolnostima provođenja pretrage doma, još je manje vjerojatno da bi pristali na sudjelovanje.

Kada policijski službenici pronađu građane koji pristanu biti svjedoci, oni najčešće ne prolaze temeljite sigurnosne provjere jer prikupljanje i analiza dostupnih informacija iz informacijskih sustava i baza podataka kojima raspolaže policija zahtijeva određeno vrijeme. Moglo bi se dogoditi da su svjedoci osobe s kriminalnom prošlosti (utvrđenom ili nedokazanom), osobe dvojbenog morala ili osobe koje su i same predmet nekog kaznenog postupka. Može se postaviti pitanje koje to ponašanje i kažnjive (kaznene ili prekršajne) radnje čine osobu neprikladnim svjedokom pretrage. Neće biti poznato imaju li oni otprije predrasude prema policijskim službenicima i sustavu pravosuđa u cjelini, moguća loša iskustva zbog kojih će situaciji pristupiti s namjerom opstrukcije radnje. Naime olako se pretpostavlja i podrazumijeva istinoljubiva namjera građana svjedoka. S druge strane policijski su službenici na profesionalno izvršavanje policijskih poslova obvezani zakonom, pravilima struke i policijskom etikom.

2.3. Svjedoci i vjerodostojnost iskaza

Budući da prisutnost građana svjedoka predstavlja subjektivni element kontrole nad radnjom, u razmatranje treba uzeti i određena psihološka obilježja, koja utječu na njihovu vjerodostojnost. *Vukosav* i *Glavač-Glišić* navode da je „percepcija subjektivni odraz ili naša vlastita interpretacija nečega što objektivno postoji“.²⁶ *Ljubin* piše da je percepcija „nepotpuna i subjektivna interpretacija realnosti“ jer ljudi nemaju „fotokameru u glavi“, već automatski nesvjesno odabiru podatke koje će percipirati (selektivnost percepcije), a podatke

---

²⁵ Prema čl. 69. Kaznenog postupnika iz 1853. čelnik lokalne zajednice morao je dostaviti popis osoba koje mogu biti sudbeni svjedoci radnjama koje će se poduzimati prema njihovim stanovnicima. (Kazneni postupnik za cesarevinu austrijsku, Narodna tiskarnica dra. Ljudevita Gaja, Zagreb, 1853.)

²⁶ *Vukosav, J.; Glavač-Glišić, R., Policijska psihologija i komunikologija*, MUP RH, Zagreb, 2009, str. 21–22.

koje percipiraju obrađuju u skladu sa svojim očekivanjima i stavovima (subjektivnost percepcije).²⁷ *Ainsworth* smatra da sudovi i dalje smatraju kako ljudska percepcija i pamćenje funkcioniraju kao kamera, a svjedoke se često poziva nakon proteka određenog razdoblja da dođu, iskazuju i sjete se svakog detalja, kao da puštaju ponovljenu snimku događaja u svojoj glavi.²⁸ *Roso* ističe:

„Podudaranje dva i više iskaza na isti način (iako smo isključili svaki uticaj i dogovor) samo po sebi još ne dokazuje njihovu vjerodostojnost. Međutim, u praksi još uvijek tu i tamo životari staro *inkvizitorsko načelo* ‘*doja usta govore istinu*’. Nema sumnje da podudarnost može pružiti do izvjesne mjere neku garanciju za istinitost tih iskaza, ali nas forenzična psihologija upozorava da suglasan iskaz više svjedoka, koji žele reći istinu, još ne mora to i biti. *Više svjedoka može u dobroj vjeri dati na isti način neistinit iskaz*. Zahvaljujući igri slučaja, može praznina u sjećanju biti koji put i pravilno popunjena.“²⁹ (Kurziv dodan.)

Alfred Binet izjavio je da je „zabluda stalan i normalan element ljudskog svjedočenja“,³⁰ a iskaz je istinit samo ako je u skladu s objektivnom stvarnošću.³¹ *Dressler* i *Michaels* zaključuju da u kaznenom postupku vjerojatno nema dokaza koji rezultiraju većim rizikom od pogrešne osude od iskaza svjedoka, a svejedno je američki Vrhovni sud posvetio tako malo vremena izradi zakonskih zaštitnih mjera koje bi spriječile takve osude.³² *Wells* i *Loftus* primjećuju da dokaz u obliku sjećanja može biti kontaminiran i dovesti do pogrešne rekonstrukcije događaja jednako kao što materijalni dokazi mogu biti kontaminirani.³³ Kao što je važno kako se izuzimaju materijalni tragovi, jednako je važno kako se prikupljaju tragovi sjećanja jer mogu imati značajne posljedice za vjerodostojnost dokaza; kaznenopravni sustav ne vodi dovoljno brigu o toj vrsti traga, načinu izuzimanja i postupanja s njime, smatraju *Wells* i *Loftus*.³⁴ Stoga zagovaraju uvođenje znanstvenog modela uzimanja, analizira-

---

²⁷ Ljubin, T., *Kako povećati dosjećanje svjedoka: kognitivni intervju*, Policija i sigurnost, 2000, br. 3–6, str. 188.

²⁸ Ainsworth, P. B., *Psychology, Law and Eyewitness Testimony*, John Wiley & Sons, Chichester, West Sussex, 1998, str. 7.

²⁹ Roso, Z., *Informativni razgovor i intervju*, Zagreb, MUP RH, 1995, str. 51–52.

³⁰ *Ibid.*, str. 55.

³¹ Aćimović, M., *Psihologija zločina i suđenja (sudska psihologija)*, Savremena administracija, Beograd, 1988, str. 238.

³² Dressler, J.; Michaels, A. C., *Understanding Criminal Procedure, Volume 1: Investigation*, Fourth Edition, Lexis Nexis, Newark, San Francisco, 2006, str. 560.

³³ Wells, G. L.; Loftus, E. F., *Eyewitness Memory for People and Events*, u: Goldstein, A. M.; Weiner, I. B., *Handbook of Psychology, Forensic Psychology*, vol. 11, John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 2003, str. 149.

³⁴ *Ibid.*

nja i tumačenja iskaza svjedoka. *Bartol* i *Bartol* ističu da bi tako odnos između prava i psihologije mogao imati obostrane koristi³⁵ jer ljudske sudbine ovise o pamćenju svjedoka, naglašava *Zarevski*.³⁶

3. SUDSKA PRAKSA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

U svrhu istraživanja zakonske odredbe o obveznoj prisutnosti dvaju svjedoka pretrage doma u sudskoj praksi pretražena je baza odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske u dvadesetogodišnjem razdoblju, od 2000. do 2019. Pretraživanje je izvršeno na dva načina u izborniku „Pretraživanje“ na mrežnom portalu Sudske prakse VSRH. U prvom načinu pretraživanja uključeni su pojmovi „+pretraga +svjedoci“, izabran je Kazneni odjel Vrhovnog suda RH i razdoblje pretraživanja od jedne kalendarske godine. U drugom načinu pretraživanja uključeni su pojmovi „+svjedok +pretrage“, izabran je Kazneni odjel Vrhovnog suda RH i razdoblje pretraživanja od jedne kalendarske godine. Pretraživanje svake godine provedeno je na oba načina, dobivene odluke pojedinačno su pregledavane te su izdvojene one u kojima se sud bavi odredbom o dva svjedoka na pretrazi. Pregledano je ukupno 1957. sudskih odluka, a izdvojene su 302 odluke, koje su dalje analizirane prema varijablama istraživanja.

3.1. Istodobna prisutnost svjedoka pretrage

Istodobna prisutnost svjedoka konstrukt je tumačenja sudske prakse jer ZKP/08 (i Ustav RH) propisuju samo *obvezatnu prisutnost dvaju punoljetnih građana kao svjedoka*. Istodobnost je svojstvo koje označava da se nešto odvija u isto doba, isto vrijeme, te se istodobnost prisutnosti svjedoka može tumačiti kao prisutnost u određenom prostoru u isto vrijeme. Istodobno ne znači i zajedno, a sud u svojim odlukama koristi izričaj „istodobno nazočni“.

U odnosu na prisutnost svjedoka na radnji utvrđeno je kako su u *90,4 % odluka (273 sudske odluke) svjedoci bili istodobno prisutni*. U pet odluka VSRH nije utvrdio njihovu istodobnu prisutnost, rješenje ili presuda ukinuti su, a predmeti su vraćeni prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje, odnosno naložen je novi postupak (1,66 %).³⁷ Svjedoci nisu bili istodobno prisutni u 24

---

³⁵ Bartol, C. R.; Bartol, A. M., *Psychology and Law, Research and Practice*, Second Edition, Sage, Los Angeles, 2019, str. 58.

³⁶ Zarevski, P., *Pamćenje i vjerodostojnost svjedočenja*, Penološke teme, 1991, 1–4, str. 57.

³⁷ Predmeti su vraćeni sudu prvog stupnja na ponovno odlučivanje. Tako primjerice u presudi broj III Kr 100/05-3 od 7. veljače 2006. stoji: „Tijekom nove glavne rasprave sud će

pretrage (7,95 %). Ti su predmeti prema procjeni VSRH u 21 slučaju rezultirali nezakonitom pretragom (6,95 %), a u tri je predmeta (0,99 %) VSRH odredio provođenje novog postupka, u kojem treba utvrditi istodobnu prisutnost svjedoka (Tablica 1).

Tablica 1.

PRISUTNOST SVJEDOKA RADNJI PRETRAGE

Prisutnost	Broj odluka (N)	% (N/302 x 100)
Istodobno prisutni	273	90,4
Nisu bili istodobno prisutni	24	7,95
nezakonita pretraga	21	6,95
novi postupak	3	0,99
svjedoci podijeljeni u dvije grupe	6	1,99
Prisutnost nije utvrđena (novi postupak)	5	1,66

Od 24 odluke u kojima svjedoci nisu bili prisutni VSRH je utvrdio da su u šest odluka svjedoci bili podijeljeni u dvije grupe tijekom pretrage (1,99 %). Tako je u odluci broj I Kž 1051/04-3 od 1. prosinca 2004. VSRH utvrdio da:

„... prema odredbi članka 214. stavka 1., stav je VSRH da, kada pretrazi stana nisu bila nazočna dva punoljetna građanina kao svjedoci istodobno kroz cijelo vrijeme trajanja pretrage, zapisnik o pretrazi stana ne može se koristiti kao dokaz u kaznenom postupku, već se mora izdvojiti iz spisa. Svjedoci moraju istodobno biti nazočni u prostoru u kojem se obavlja pretraga, tj. oboje moraju biti u objektivnoj mogućnosti stalno pratiti rad djelatnika policije, poglavito u trenutku pronalaska predmeta, a to ovdje, prema iskazima saslušanih svjedoka, nije ostvareno“.

U dvije je odluke VSRH utvrdio da je pretraga obavljena bez svjedoka: jedna hitna pretraga bez svjedoka (I Kž 306/04-3 od 8. travnja 2004.), a u drugoj su pretrazi svjedoci pozvani naknadno, nakon provedene pretrage (I Kž 484/11-4 od 9. lipnja 2011.). U predmetu broj I Kž 181/10-3 od 12. svibnja 2010. VSRH je utvrdio kako vizualni kontakt s mjestom pretrage nije bio objektivno moguć u svakom trenutku te je bila provedena djelomična rekonstrukcija

---

ponovno izvesti sve dokaze, a zatim u odnosu na spornu činjenicu suprotstaviti iskaze svjedoka (što do sada nije učinio) i odlučiti se kojima vjeruje, a kojima ne i zbog čega“. U rješenju broj I Kž 851/07-4 od 25. rujna 2007. stoji: „Ukoliko su u konkretnom slučaju obojica djelatnika policije vršili pretragu istovremeno u različitim dijelovima stana, sasvim je logično da svjedoci pretrage nisu mogli biti istovremeno sa obojicom. To prvostupanjski sud u ponovljenom postupku mora razjasniti i zauzeti o tome valjano stajalište.“

pretrage, a pretraga je utvrđena nezakonitom. Prema odluci I Kž 459/06-3 od 11. rujna 2007. VSRH je utvrdio da je pretrazi prisustvovao samo jedan svjedok, koji je poslije preminuo, a drugi je svjedok bio naknadno pozvan i nije prisustvovao pretrazi od njezina početka. Ovdje se javlja problem nedostupnosti svjedoka jer žurnost u taktičkom, kriminalističkom smislu ne trpi odgodu. Odugovlačenje početka provođenja radnje može dovesti do uništavanja i skrivanja predmeta kaznenog djela. Nesumnjivo je da su pretrage doma provedene bez svjedoka nezakonite, ali u slučaju žurnosti ZKP/08 nije predvidio učinkovitu zamjenu za prisutnost svjedoka.

Prema odluci VSRH broj I Kž 500/06-3 od 6. rujna 2006. svjedokinja je dala iskaz, ali se nije sjećala je li bila prisutna kada je pronađena droga. Naime izjavila je da su joj policajci pokazali „nešto“ što je pronađeno, ali se zbog protoka vremena nije sjećala je li u prostoriji bio i drugi svjedok (pretraga je utvrđena nezakonitom). U takvim primjerima dolazi do izražaja nepouzdanost ljudskog pamćenja, o kojem je prije bilo riječi. Budući da se svjedokinja nije sjećala je li vidjela pronalazak droge i je li uopće bila prisutna pronalasku, VSRH je pretragu doma proglasio nezakonitom. Takav zaključak suda potvrđuje kako pamćenje i ostale psihološko-kognitivne sposobnosti svjedoka, kao subjektivne ljudske osobine, utječu na objektivnu ocjenu zakonitosti radnje.

Prema odluci VSRH broj I Kž-Us 1/13-4 od 23. siječnja 2013. jedna je svjedokinja bila na štakama te je većinom sjedila u kuhinji kod zapisničara, nije bila u kupaonici i šupi jer joj je bilo hladno i zeble su je noge. U izreci navedene odluke VSRH je utvrdio kako je „supruga bila na dvije štake te da je tijekom pretrage toliko ozebla da je nakon iste dva mjeseca provela u krevetu liječeći se od prehlade“. Pretragu je zbog navedenog VSRH proglasio nezakonitom. Jasno je da je takva pretraga morala biti nezakonita jer drugi svjedok nije bio prisutan pri pretrazi svih prostorija, ali ovdje je bitno preispitati dužnost svjedoka da ugrožava svoje zdravlje u svrhu provođenja pretrage. Svjedokinja iz predmetne odluke nije mogla pratiti tijek radnje zbog svojeg zdravstvenog stanja, a zbog uvjeta provođenja (hladnoća, dugotrajnost) prisutnost na radnji utjecala je na pogoršanje njezina zdravstvenog stanja. Budući da do takva utjecaja na njezino zdravlje ne bi došlo da osoba nije sudjelovala u pretrazi, može se postaviti i pitanje naknade za nastalu štetu, konkretnu bolest, koju je svjedokinja pretrpjela. U odluci broj I Kž 1021/05-3 od 19. siječnja 2006. VSRH je utvrdio kako je jedan od svjedoka zbog bronhitisa izašao iz podruma kada se taj prostor pretraživao. Dakle zdravstveno stanje svjedoka, na koje nije mogao utjecati svojom voljom i odlukom, izravno je utjecalo na neprisutnost u jednome dijelu pretrage, zbog čega je cijela radnja na kraju proglašena nezakonitom. Građani nisu dužni ugrožavati svoje zdravlje kako bi tijela zadužena za provođenje zakona obavila naložene radnje zakonito. Čak ni policijski službenici ne moraju ugrožavati svoje zdravlje u redovnom obav-

ljanju profesionalne dužnosti, a iznimke postoje za slučajeve pružanja nužne pomoći i spašavanje života.

Prema odluci VSRH broj I Kž 883/10-7 od 8. veljače 2011. u kojoj su svjedoci bili razdvojeni tijekom pretrage nije ništa pronađeno. Tako u izreci VSRH, između ostaloga, stoji: „... nije pronađen niti jedan dokaz, ta je pretraga irelevantna za utvrđenje činjenica u ovome kaznenom postupku, a isto tako i zapisnik koji je sačinjen o toj pretrazi, pa se ni u kojem slučaju ne može reći da se pobijana presuda temelji na tome dokazu.“ Iako je pretraga bila nezakonita, nije srušila presudu. Takva je situacija nezakonite pretrage koja ne ruši cijelu presudu moguća jer pretragom nisu pronađeni nikakvi dokazi. U protivnome svi pronađeni dokazi i dokazi proizašli iz njih morali bi se ukloniti iz predmeta.

U odluci broj I Kž 882/08-6 od 21. siječnja 2009. VSRH je utvrdio da je svjedokinja tijekom cijele pretrage sjedila u dnevnom boravku, nije pratila provođenje radnje te nije vidjela pronalazak droge, zbog čega je pretraga također utvrđena kao nezakonita. U ovome slučaju za neaktivnost svjedoka nije krivo zdravstveno stanje, već svjesna odluka svjedokinje da sjedi i da na taj način promatra provođenje radnje. Slično je i u odluci broj I Kž 478/06-4 od 8. lipnja 2006. VSRH utvrdio da je svjedok sam izašao iz sobe i nije savjesno pratio kako se pretraga provodi, zbog čega je njegova neprisutnost bila razlog nezakonitosti. U konkretnome je predmetu pas tragač drogu pronašao u pećnici u kuhinji, što drugi svjedok nije vidio jer je izašao iz prostorije. U odluci broj I Kž 594/04-3 od 14. srpnja 2004. VSRH je utvrdio da nijedan svjedok nije vidio pronalazak droge u WC-u jer je jedan bio u hodniku, a drugi u sobi. Te odluke pokazuju koliko svjedoci poznaju, odnosno ne poznaju svoje dužnosti. Iako su svjedoci jamci zakonitosti, policijski ih službenici moraju poticati na usredotočenost i tražiti od njih da ih aktivno nadziru. Službenici su tako u situaciji da tijekom pretrage moraju neprestano podsjećati svjedoke da ih slijede, promatraju i paze kako se radnja provodi jer o aktivnosti ili neaktivnosti svjedoka ovisi zakonitost pronađenih dokaza, a posljedično i uspjeh kaznenog postupka.

Možemo zaključiti kako su u 90,4 % razmatranih odluka svjedoci bili istodobno prisutni cijelo vrijeme trajanja pretrage; u 7,95 % odluka svjedoci nisu bili prisutni; u 1,66 % prisutnost nije mogla biti sa sigurnošću utvrđena, pa je naložen novi postupak u kojem se to trebalo razjasniti. Takvi podaci pokazuju da istodobna neprisutnost svjedoka nije značajna pojava koja utječe na nezakonitost pretraga, već prije iznimka. Unatoč svim izazovima u praksi, svjedoci najčešće učinkovito obave svoju dužnost. Međutim ostaje bitno pitanje – znaju li svjedoci što njihova dužnost podrazumijeva i koliko je važna njihova uloga za uspjeh kaznenog postupka? Njihovi propusti pozornosti, namjerni ili nenaamjerni, mogu dovesti do nepopravljive štete – nezakonitosti radnje i pronađenih dokaza.

3.2. Iskazi svjedoka pretrage

Do pozivanja svjedoka pretrage doma i njihova ispitivanja najčešće dolazi kada u prvostupanjskom ili drugostupanjskom postupku obrana osporava rezultate pretrage i zakonitost radnje u cjelini. Žalbeni navodi koje obrana ulaže mogu biti brojni, ali najčešće se tiču okolnosti provođenja same radnje, istodobne nazočnosti svjedoka te osobito okolnosti pod kojima je predmet pronađen (jesu li oba svjedoka vidjela pronalazak). Osobito nepovoljnu situaciju za razjašnjenje okolnosti i utvrđivanje odlučnih činjenica čini ako iskazi svjedoka nisu u bitnim pitanjima podudarni.

Svjedoci pretrage tijekom sudskog postupka iskazivali su u 122 predmeta (40,4 % odluka), od čega je iskaz dao samo jedan svjedok u šest predmeta (1,99 %). Iskazi su bili suglasni u 45 sudskih odluka (14,9 %), a proturječni u 12 odluka (3,97 %). Svjedoci se nisu sjećali detalja ili pronalaska predmeta u 17 slučajeva (5,63 %), najčešće zbog proteka vremena. Svjedoci su mijenjali iskaze i pokazali nedosljednost u svojim iskazima u pet slučajeva (1,66 %). U dva su slučaja svjedoci dali neistinit iskaz (0,66 %). Svjedoci su suočeni u četiri predmeta (1,32 %), a u jednome predmetu drugostupanjski je sud naložio suočenje. Prvostupanjski županijski sud u 27 odluka odbio je predloženo ispitivanje svjedoka kao nepotrebno jer je utvrdio činjenično stanje i bez njihova svjedočenja (8,94 %). Podaci su prikazani u Tablici 2.

Pojave kao što su proturječnost, promjena iskaza svjedoka ili davanje lažnog, neistinitog iskaza upućuju na nedostatke svjedoka kao personalnog izvora saznanja, kao subjektivnog garanta zakonitosti objektivne radnje. Pitanje je mogu li oni valjano provoditi nadzor radnje zbog nesavršenosti ljudske percepcije i svih psiho-fizioloških faktora o kojima ona ovisi. Ako ispravno opažanje bitnih činjenica u radnji izostane, ne može se očekivati da reprodukcija opaženog bude vjerodostojna i da odgovara istini.

Tablica 2.

ISKAZI SVJEDOKA PRETRAGE

	N odluka	% (N/302 x 100)
Iskazi svjedoka	122	40,4
Samo jedan svjedok	6	1,99
Iskazi suglasni	45	14,9
Iskazi proturječni	12	3,97
Ne sjećaju se detalja ili pronalaska	17	5,63
Promjena iskaza	5	1,66
Neistinit iskaz	2	0,66
Suočenje svjedoka	4	1,32
Ispitivanje odbijeno (sud 1. stupnja)	27	8,94

3.3. Svojtvo, stanje i ponašanje svjedoka pretrage

U sudskim odlukama VSRH jedna od analiziranih varijabli bila su neka posebna svojstva, stanja ili ponašanja svjedoka pretrage. Budući da se radi o pojedinim specifičnostima, nisu mogla biti grupirana u veće kategorije, pa slijedi prikaz svih pronađenih posebnih obilježja.

3.3.1. Alkoholiziranost svjedoka pretrage

U jednome je slučaju svjedokinja pretrage prije radnje *popila jedno do dva piva* te je na temelju toga osporavana zakonitost, ali je VSRH utvrdio da je pretraga bez obzira na to bila zakonita (I Kž-220/00-3 od 21. lipnja 2000.). U odluci, između ostaloga, stoji:

„... ne znači da nije bila sposobna valjano prisustvovati pretrazi. ... ona se dobro sjeća događaja i detaljno opisuje postupke djelatnika policije ... ukazuje da je aktivno pratila tijek pretrage stana. ... neumjerenost nekih njezinih izjava danih prilikom pretrage (na što ju je, uostalom, upozorila i policija) ne utječe bitno na valjanost njezinog svjedočenja, a time niti na kvalitetu provedene istražne radnje. Alkoholiziranost svjedokinje bila bi od utjecaja na zakonitost pretrage u slučaju da se utvrdi njezina nesposobnost shvaćanja danih upozorenja u smislu članka 214. stavka 2. ZKP, a to se ovdje, međutim, ne prigovara, niti je utvrđeno. ... *nazočnost svjedoka pretrazi stana nije sama sebi svrhom, već se tako osigurava kontrola rada djelatnika policije u cilju izbjegavanja mogućih zloupotreba. U konkretnom slučaju, optuženik i njegova braniteljica, iako su prisustvovali pretrazi, uopće nisu imali prigovora na profesionalnost postupanja policije, kako je to vidljivo iz primjedaba na zapisniku o pretrazi. U situaciji kada bi obrana tvrdila da je koji od postupaka djelatnika policije bio protuzakonit ili neprofesionalan, tada bi pitanje sposobnosti svjedoka da uoče te nepravilnosti moglo biti od utjecaja na valjanost provedene radnje, a što ovdje nije slučaj.*“ (Kurziv dodan.)

U navedenome predmetu, kako stoji i u samoj izreci odluke VSRH, pretrazi su bili prisutni optuženik i braniteljica te na radnju nisu imali nikakve primjedbe. Tek u žalbenome postupku osporavaju zakonitost pretrage zbog okolnosti da je svjedokinja popila pivo prije sudjelovanja u radnji. Ako su sumnjali u sposobnost svjedokinje da valjano obnaša kontrolu nad radom djelatnika policije, nije jasno zašto tada nisu upozorili na tu okolnost. S druge pak strane policija nije dužna provoditi alkotestiranje svjedoka pretrage. Ako je alkoholiziranost osobe očita, takva se osoba neće pozvati za svjedoka. U sluča-

ju da policijski službenici ne bi opazili blagu opijenost svjedoka, bila bi upitna učinkovitost takva nadzora. Ne postoje pravila o količini alkohola u krvi kod svjedoka pretrage koja bi bila dozvoljena i tolerirana za sudjelovanje u radnji. Moguća rješenja bila bi takva da se pobliže odrede te okolnosti te se predlože osobna stanja svjedoka koja bi isključivala prisutnost na pretrazi.

3.3.2. Neovlašteni djelatnici MUP-a kao svjedoci pretrage

U tri odluke VSRH je utvrdio kako su svjedoci bili *neovlašteni djelatnici Ministarstva unutarnjih poslova*. U jednome su slučaju svjedoci aktivno pomagali policajcima, a kao svjedoci bili su izabrani spremačica, automehaničar, odnosno stolar u policijskoj postaji. Bez obzira na okolnost što se radilo o neovlaštenim zaposlenicima policijske postaje, pretraga je bila zakonita (I KŽ-603/03-6 od 9. prosinca 2003.). Slično i u odluci I KŽ 566/06-4 od 16. rujna 2008., u kojoj je svjedokinja pretrage bila neovlaštena administratorica iz policijske postaje, pretraga je bila zakonita. I u odluci broj I KŽ 356/06-12 od 19. rujna 2006. svjedoci osobne pretrage bili su neovlašteni djelatnici policije. U konkretnom je slučaju osobna pretraga u konačnici bila zakonita jer prisutnost svjedoka za nju i nije bila potrebna. Međutim svakako je zanimljiv stav suda u ovoj odluci da neovlašteni službenici policije ne mogu biti svjedoci pretrage:

„... svjedoke – djelatnike policije, pa makar i neovlaštene, koji obzirom na svoje svojstvo ne mogu biti svjedoci pretrage jer time otklanjaju *ratio* zakonske norme o svjedocima koji su dužni paziti na zakonitost postupanja policije, valja istaći da su žalitelji načelno u pravu. Međutim... Za zakonitost osobne pretrage nazočnost svjedoka uopće nije potrebna.“

Slično kao i u situaciji svjedoka koji je konzumirao alkoholno piće prije pretrage, prisutnost svjedoka koji su zaposlenici MUP-a, čak i ovlašteni djelatnici, nije zabranjena zakonom ni bilo kakvim propisom. Moguća je situacija u kojoj bi optuženik bio policijski službenik kod kojeg se treba provesti pretraga doma te bi on tražio kao svjedoke dvojicu svojih pouzdanih kolega, policijskih službenika. Što napraviti u takvoj situaciji i na temelju čega odbiti njegov zahtjev za kolegama svjedocima? Postoji li kakvo pravno uporište koje zabranjuje sudjelovanje policajaca izvan službe kao svjedoka pretrage osim tumačenja VSRH? Ako svjedoci kontroliraju rad policijskih službenika u cilju izbjegavanja mogućih zloupotreba, neće li tu kontrolu najučinkovitije provesti upravo policijski službenici koji su upoznati s načinom rada policije, a u radnji sudjeluju na strani optuženika?

Međutim kako bi se uklonila moguća pristranost na strani svjedoka koji su zaposlenici MUP-a i umanjila vjerojatnost osporavanja vjerodostojnosti do-

kaza i zakonitosti pretrage u kasnijem tijeku postupka, trebalo bi unaprijed isključiti mogućnost sudjelovanja tih osoba kao svjedoka. Iz sličnog razloga zbog kojih se bliski srodnici izuzimaju od svjedočenja jer se ne može računati na njihovu potpunu nepristranost, jednako tumačenje bi se moglo primijeniti na sudjelovanje svjedoka pretrage koji su zaposlenici MUP-a, makar i neovlašteni. Priroda njihova posla nije primjena policijskih poslova i ovlasti, ali ipak su zaposlenici sustava koji je za to odgovoran.

3.3.3. Neaktivnost svjedoka i napuštanje pretrage

Prema odluci broj I Kž 882/08-6 od 21. siječnja 2009. svjedokinja je cijelu pretragu *sjedila u dnevnome boravku*, nije pratila provođenje radnje i nije vidjela pronalazak droge, te je pretraga proglašena nezakonitom. S druge pak strane, prema odluci broj I Kž 552/05-3 od 23. kolovoza 2005., svjedokinja je *sama sjela u kuhinju*, odakle nije mogla vidjeti pretraživanje dnevnog boravka. Pretraga je bez obzira na to utvrđena zakonitom, a u izreci presude stoji:

„Kada je svjedokinja Lj. T.-G. samoinicijativno u kuhinji sjela na mjesto s kojega nije imala pregled dnevnog boravka koji su pretraživali djelatnici policije, nije time pretraga postala nezakonita, kako se tvrdi u žalbi, jer se ne može uzeti, zbog njezine pasivnosti, da nije bila prisutna toj istražnoj radnji. Djelatnici policije su bili svjesni da njihov rad objektivno mogu nadzirati dvije nepristrane osobe, pa je time zakonska svrha odredbe postignuta. U takvoj situaciji niti jedan se policijski djelatnik ne bi izlagao riziku da bude otkriven u nezakonitom postupanju, kao što pravilno uzima sud prvog stupnja. Ne može se prihvatiti ni tvrdnja žalitelja da svjedoci pretrage nisu bili svjesni svoje uloge.“

Prema odluci broj I Kž 516/05-5 od 6. srpnja 2005. svjedokinja pretrage za vrijeme provođenja radnje *igrala se sa psom*, što je bila i jedna od žalbenih osnova. Osim toga radilo se o *prijateljici optuženika* te ju je policajac upozoravao da se ne igra, već da prati radnju. Tijekom postupka utvrđeno je da je dala neistinit iskaz o provođenju pretrage, a radnja je bila zakonita. U izreci sud zaključuje:

„... Ž. J. (je) upozoravao svjedokinju da se ne igra s psom, već da prati tijekom pretrage, suprotno žalbenim tvrdnjama potvrđuju zaključak da je pretraga obavljena na zakonit način jer govore o ozbiljnosti i savjesnosti djelatnika policije koji su tu pretragu obavljali. Stoga je sud prvog stupnja opravdano otklonio iskaz svjedokinje Lj. P. kao neistinit, ukazujući i na prijateljske odnose ove svjedokinje i optuženog T. Ž.“

U nekoliko su slučajeva svjedoci *samovoljno napustili mjesto pretrage*. Tijekom jedne pretrage svjedok je samovoljno izašao iz sobe te nije savjesno pazio kako se pretraga obavlja, što je rezultiralo nezakonitošću pretrage (I Kž 478/06-4 od 8. lipnja 2006.). U pretrazi vozila, prema odluci broj I Kž 838/07-3 od 12. rujna 2007., jedan se svjedok svojevolutno udaljio za vrijeme trajanja radnje. Budući da se radilo o pretrazi vozila za koje nisu ni bili potrebni svjedoci, udaljenje nije utjecalo na zakonitost. Prema odluci I Kž 478/07-5 od 14. lipnja 2007. svjedokinja je pretrage dva puta napustila prostor pretrage, mali jednoetažni stan, te je izašla telefonirati kat niže, pa se vratila, što je rezultiralo nezakonitom radnjom. U izreci presude stoji:

„Pravilno postupanje djelatnika policije zahtijevalo je da imaju kontrolu nad kretanjem svjedoka prilikom pretrage, tako da se isti ne smiju udaljavati bez njihovog odobrenja, a u slučaju odsustva svjedoka iz prostora pretrage, pretragu treba prekinuti i po povratku svjedoka istu nastaviti, te to konstatirati u zapisniku o pretrazi.

S druge strane, suprotno tvrdnji žalbe, pretraga nije nezakonita s osnova što se samo jedan od svjedoka pretrage, u času pronalaska sumnjivih predmeta, fizički nalazio u sobi u kojoj su predmeti nađeni, dok je drugi svjedok stajao u hodniku stana. Već je ranijim odlukama ovog Vrhovnog suda izraženo stajalište da svjedoci pretrage trebaju pratiti rad djelatnika policije na način da su, ovisno o konfiguraciji konkretnog stambenog prostora, uvijek u objektivnoj mogućnosti percipirati radnju pretrage. To dalje znači da svjedoci istodobno moraju biti nazočni u istom prostoru, ali ne nužno i u svakoj pojedinoj prostoriji jer to često niti fizički nije moguće. Međutim, potrebno je osigurati da je svjedokov vizualni kontakt s mjestom pretrage u svakom trenutku objektivno moguć.“

Neaktivnost svjedoka pretrage i samovoljno napuštanje mjesta koje se pretražuje okolnosti su s kojima su se policijski službenici susretali u provođenju pretrage. ZKP/08 polazi od pretpostavke da će svjedoci pretrage odgovorno i ozbiljno shvatiti svoju dužnost nadzora nad radom policije, a taj nadzor zahtijeva aktivno uključivanje u sve radnje koje policajci tijekom pretrage poduzimaju. Dužnost nadzora podrazumijeva stalno praćenje, nadgledanje, aktivno opažanje i promatranje svih postupaka policijskih službenika. To je ono što ZKP/08 očekuje od svjedoka pretrage, iako nije jasno definirao tu dužnost. U praksi policajci često sami moraju podsjećati i upozoravati svjedoke na njihove dužnosti. Kakav je smisao nadzora kojeg svjedoci uopće nisu svjesni i koji ne provode aktivno cijelo vrijeme trajanja radnje? Kako bi nadzor nad radom policije od strane svjedoka bio učinkovit, svjedoci ga moraju svjesno i voljno provoditi.

Također su moguće razne životne situacije u kojima bi svjedoci morali napustiti mjesto pretrage. Ako se radi o savjesnim svjedocima, svoju će želju

najaviti i omogućiti policijskim službenicima da osiguraju zamjenu svjedoka. Međutim sudska praksa VSRH upućuje na situacije u kojima su svjedoci naprasno napustili mjesto pretraživanja i otišli. Prisilno zadržavanje svjedoka nije dopušteno, ali pretraga je radnja koja može trajati satima te se od svjedoka ne može očekivati da svoje osobne i profesionalne životne obaveze podrede provođenju radnje.

3.3.4. Životna dob svjedoka pretrage

Životna dob svjedoka u nekim je pretragama označena kao njihovo posebno obilježje, pa je tako u odluci VSRH broj I Kž 710/06-3 od 27. rujna 2006. utvrđeno da su njihovi iskazi bili proturječni, što ne čudi jer je od pretrage do davanja iskaza na sudu proteklo više od pet godina. Rješenje je VSRH ukinuo te je naložio ponovno ispitivanje svjedoka radi uklanjanja nepodudarnosti. Slično se i u odluci VSRH broj I Kž 141/07-6 od 20. rujna 2007. navodi poodmakla životna dob svjedoka čiji su iskazi imali manja odstupanja; dva su puta ispitivani na okolnosti pretrage, a sud je odbio treće ispitivanje. U istoj je odluci navedeno kako je od pretrage do iskaza policajca proteklo šest godina. Prema odluci VSRH broj I Kž 243/07-3 od 4. travnja 2007. svjedoci pretrage bile su starije osobe, koje zbog svoje životne dobi nisu bile u podrumu kada se on pretraživao. Pretraga je zbog toga bila nezakonita.

Maloljetnost jednog svjedoka (20 dana do 18 godina) u odluci VSRH broj I Kž-593/10-3 od 8. srpnja 2010. rezultirala je nezakonitošću pretrage.

Životnu dob svjedoka pretrage treba promatrati s aspekta spoznaja kriminalističke psihologije kako starenje utječe na percepciju i ostale psihičke funkcije. Budući da je u navedenim slučajevima, osim okolnosti da se radilo o osobama starije životne dobi, između radnje i svjedočenja proteklo i nekoliko godina, to je zasigurno utjecalo na sjećanje, pouzdanost i proturječnost iskaza. Slučaj u kojem svjedoci zbog svoje dobi nisu mogli sići u podrum koji se pretraživao upućuje na to da se građani ne smiju dovoditi u situaciju u kojoj bi morali ugrožavati svoje zdravlje i sudjelovati u radnjama koje fizički ne mogu izvesti. Zbog nemogućnosti silaska u podrum radnja je bila nezakonita, a to nije situacija s kojom su policijski istražitelji mogli računati ili su je priželjkivali. Policijski službenici žele zakonito postupati i na taj način učinkovito doprinijeti progonu počinitelja kaznenog djela.

3.3.5. *Osobni odnos svjedoka pretrage i optuženika*

U nekoliko pretraga svjedoci su zbog svojeg *osobnog, prijateljskog odnosa s optuženikom pomagali optuženiku* i mijenjali iskaz o pronalasku droge opstruirajući postupak (odluka VSRH broj I Kž 114/06-5 od 17. srpnja 2007.) ili iskazivali potpuno suprotno iskazima policijskih službenika (odluka VSRH broj I Kž 806/10-3 od 28. listopada 2010.). Unatoč pokušajima takvih svjedoka pretrage u oba su slučaja pretrage bile zakonite. U pretrazi iz odluke VSRH broj III Kr 151/12-4 od 19. ožujka 2013. svjedok je bio *optuženikov šogor*, pretraga je bila zakonita, ali je presuda ukinuta i naložen je novi postupak zbog drugih okolnosti. U jednome je slučaju svjedok pretrage bila *optuženikova susjeda*, čiji je iskaz bio suprotan iskazima ostalih svjedoka, osoba koje su bile na pretrazi. U konkretnome slučaju iskaz drugog svjedoka pretrage, koji je bio pozvan s ulice, o okolnostima pretrage ocijenjen je objektivnim (I Kž 686/06-3 od 8. kolovoza 2006.). U izreci, između ostaloga, stoji:

„Kod svih ovih činjenica pravilno sud ocjenjuje da se iskazu svjedokinje M. u dijelu u kojemu tvrdi da ona i svjedok V. nisu bili istodobno u istim prostorijama tijekom pretrage ne može vjerovati jer je ona, s jedne strane susjeda optuženika, a s druge njen je iskaz u suprotnosti s iskazom druge dvojice saslušanih svjedoka i sa sadržajem zapisnika o pretrazi stana.“

Prilikom pretrage doma svjedok radnje bila je *optuženikova supruga* (I Kž 903/05-8 od 1. ožujka 2006.).

Svjedok pretrage bio je optuženikov rođak te je iskoristio *privilegij nesvjedočenja* (I Kž 537/12-7 od 8. siječnja 2013.). Optuženi je u žalbi to tumačio na način da mu je povrijeđeno pravo formalne i materijalne obrane jer nije imao na raspravi mogućnost ispitati svjedoka pretrage. Pretraga je utvrđena zakonitom. Međutim u jednoj prijašnjoj odluci broj I Kž 1026/11-4 od 10. siječnja 2012., u kojoj je privilegirani svjedok koristio blagodat nesvjedočenja, sud je donio sljedeći zaključak:

„... za zakonitost provođenja ove istražne radnje, izuzev uvjeta da su svjedoci punoljetni, Zakon o kaznenom postupku ne predviđa bilo kakav drugi uvjet ili pak izuzeće za mogućnost nazočnosti svjedoka, pa slijedom toga, nisu od takve vrste svjedočenja izuzeti pri pretrazi stana ni privilegirani svjedoci, što je ovdje slučaj kod svjedoka V. A. ... prvostupanjski sud je pogrešno primijenio odredbu članka 331. stavka 2. ZKP/97 kada je izdvojio zapisnik o pretrazi stana zbog toga što je jedan od prisutnih svjedoka imao u kaznenom postupku mogućnost blagodat nesvjedočenja, jer se upozorenje takvom svjedoku da ne mora svjedočiti, u skladu s odredbom članka 234. stavka 3. ZKP/97, mora dati samo prije njihova ispitivanja, što iz navedenih razloga nije slučaj kod pretrage stana.“

Osobni odnos svjedoka pretrage i osobe kod koje se provodi pretraga zasigurno je najvažniji subjektivni faktor koji može utjecati na pouzdanost svjedočkog iskaza. Ovi podaci potvrđuju tu pretpostavku i upućuju na potencijalnu opasnost koja leži u svjedocima osumnjičeničkim prijateljima. Svjedoci pretrage trebali bi biti potpuno objektivni i nepristrani građani i u odnosu na osumnjičenika i u odnosu na policijske službenike. Ako svjedoci nemaju interesa u radnji i u postupku, njihov je interes samo istina – zakonitost i ispravnost policijskog postupanja.

3.3.6. Zdravstveno stanje svjedoka pretrage

U nekoliko je odluka *zdravstveno stanje* utjecalo na ponašanje svjedoka, što je izravno utjecalo na provođenje radnje, a posljedično i na njezinu zakonitost. U jednoj je pretrazi svjedok izašao iz podruma koji se pretraživao, i to zbog bronhitisa, što je rezultiralo nezakonitošću radnje (odluka VSRH broj I KŽ 1021/05-3 od 19. siječnja 2006.). U pretrazi u odluci VSRH broj I KŽ 1113/08-4 od 20. siječnja 2009. svjedok je na radnji negodovao zbog svojeg zdravlja, no policajci su inzistirali na njegovoj prisutnosti u garaži, zajedno s drugim svjedokom. Rješenje je ipak ukinuto te je naloženo provođenje novog postupka. Naime svjedoci su iskazali da nisu bili prisutni cijeloj pretrazi i da nisu bili istovremeno u svim prostorijama u kojima je obavljena pretraga te nisu vidjeli pronalazak predmeta (lanci). Prema odluci VSRH broj I KŽ 484/11-4 od 9. lipnja 2011. svjedoci su bili slabijeg zdravstvenog stanja te su naknadno pozvani na radnju, zbog čega je pretraga bila nezakonita. U pretrazi u odluci VSRH broj I KŽ-Us 1/13-4 od 23. siječnja 2013. svjedokinja je bila na štakama, većinu je vremena sjedila u kuhinji kod zapisničara, nije bila u kupaonici i šupi jer joj je bilo hladno i zeble su je noge. Navedeno je rezultiralo nezakonitošću radnje, a u izreci stoji:

„... supruga (je) bila na dvije štake te da je tijekom pretrage toliko ozebla da je nakon iste dva mjeseca provela u krevetu liječeći se od prehlade.“

U jednoj su pretrazi svjedokinje *slabo vidjele* te su tijekom provođenja radnje bile bez naočala, što je bila i jedna od žalbenih osnova (III Kr 127/14-4 od 27. siječnja 2015.). Ipak pretraga je bila zakonita i to svojstvo nije utjecalo na zakonitost. U pretrazi iz odluke broj I KŽ 581/11-4 od 21. rujna 2011. svjedok pretrage bio je *slijepac* te je radnja proglašena nezakonitom, a u izreci, između ostaloga, stoji:

„... praktički slijepoj osobi, sa 100 % tjelesnim oštećenjem... ta okolnost može suštinski izjednačiti sa nenazočnošću svjedoka pretrage... jer svjedok sa takvim tjelesnim oštećenjem objektivno nije u mogućnosti ostvariti zadatke i obveze svjedoka pretrage...“

Zdravstveno stanje svjedoka jest okolnost koja može značajno utjecati na sposobnost svjedoka u smislu da aktivno i učinkovito sudjeluju u radnji i prate sve što policijski službenici poduzimaju. Fizička nemogućnost svjedoka da učinkovito prate sve radnje nije okolnost koju su policijski istražitelji priželjkivali i računali s njom jer u protivnome ti građani ne bi bili izabrani. Ovi primjeri pokazuju koliko je izazovno pronaći voljne svjedoke koji će zadovoljiti kriterije psihofizičke kompetentnosti kako bi prisutnost radnji bila stvarna, potpuna i učinkovita kontrola nad svakom policijskom aktivnosti u pretrazi.

3.3.7. Ostala svojstva svjedoka pretrage

Prema odluci VSRH broj I Kž 1012/05-7 od 30. ožujka 2006. vidljivo je da je svjedokinja pretrage postala *optuženica* u kasnijem tijeku postupka, ali to nije utjecalo na zakonitost pretrage. Radi se o okolnosti koja se nije mogla predvidjeti jer u protivnome ta osoba ne bi bila izabrana za svjedoka pretrage doma. Međutim pitanje je kakvi su njezini interesi u postupku i kako svojim iskazom može jamčiti zakonitost radnje u kaznenom djelu koje se i njoj stavlja na teret.

U dva predmeta svjedoci pretrage bili su *supružnici* (odluke VSRH broj I Kž 896/06-3 od 7. studenog 2006. i I Kž 746/07-3 od 21. kolovoza 2007.), bez ikakve osobne veze s djelom i osobom u pitanju.

U jednome predmetu svjedoci pretrage *vidjeli su pronalazak opojne droge* te su čak pomirisali paketiće droge (odluka VSRH broj I Kž 295/06-3 od 3. svibnja 2006.). Ovdje je sud posebno upozorio na aktivnost svjedoka, koji su sumnjivu materiju čak i pomirisali.

U odluci VSRH broj III Kr 77/06-3 od 11. listopada 2006. osporavana je zakonitost pretrage, između ostaloga, i zbog toga što je jedan od svjedoka pretrage bio *državljanin Bosne i Hercegovine*.³⁸ Sud je ispravno zaključio kako državljanstvo nije uvjet za svojstvo svjedoka pretrage. Međutim ako se aspektu državljanstva pristupi iz naknadne faze, u kojoj će biti potrebno provjeriti okolnosti provođenja radnje i ispitati svjedoke pretrage, tada bi mogao nastupiti problem ako osobe nisu naši državljani i nisu dostupni našim tijelima.

U pretrazi kuće u kojoj je, prema zaključcima suda, sudjelovao samo *jedan svjedok*, a drugi je naknadno pozvan samo da potpiše zapisnik, pretraga je bila nezakonita (I Kž 459/06-3 od 11. rujna 2007.). Međutim i taj je jedan svjedok naknadno preminuo.

---

³⁸ Čl. 81. armenskog ZKP-a navodi da svjedok pretrage mora biti državljani Republike Armenije [Criminal Procedure Code of the Republic of Armenia (1998, amended 2016)].

U odluci broj III Kr 165/11-5 od 19. rujna 2012. o zahtjevu za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude jedna od žalbenih osnova bila je *zamjena svjedoka* usred pretrage, nakon čega je pretraga trebala početi iznova. Međutim sud je u izreci naveo:

„To što je tijekom pretrage došlo do „zamjene“ jednog od dva svjedoka ne rezultira nezakonitošću ove radnje. Smisao prisutnosti dva svjedoka je osigurati kontrolu provođenja pretrage od strane dvije nepristrane osobe i onemogućiti eventualnu zlouporabu provođenja ove istražne radnje od strane redarstvenih vlasti. Razmatrano u tom kontekstu, jasno je da zakonodavac ne traži da identitet svjedoka pretrage bude nužno isti kroz čitavo vrijeme njezinog trajanja. Dakako, to ne znači niti da se svjedoci mogu neprekidno mijenjati, već se dopušta da u slučaju potrebe do spomenute zamjene dođe, kako bi ta radnja bila valjano dovršena, odnosno obavljena. U suprotnom bi zakonitost pretrage ovisila o brojnim okolnostima na koje nije moguće utjecati, što je neprihvatljivo, neživotno i nije u duhu zakona. S tim u svezi, nije prihvatljivo ni stajalište osuđenika da je nakon zamjene jednog od solemnitetnih svjedoka pretraga trebala započeti iznova, jer za to nema podloge u zakonu, a nije ni životno.“

Zauzetim stajalištem u ovoj odluci VSRH je svakako uvažio moguće životne situacije na koje nije moguće utjecati, a bilo bi nedopustivo da utječu na zakonitost radnje koja je provedena sukladno zakonu.

4. ZAKLJUČAK

U radu je provedena statistička i sadržajna analiza odluka VSRH u dvadesetogodišnjem razdoblju u kojima se preispitivala zakonitost pretrage doma, osobito u odnosu na prisutnost dvaju svjedoka pretrage. U navedenim odlukama (N=302) analizirane su sljedeće varijable: istodobna prisutnost svjedoka pretrage, iskazi svjedoka pretrage te svojstvo, stanje i ponašanje svjedoka pretrage doma. Svrha ovog istraživanja težila je utvrđivanju tumačenja i obilježja primjene pravila o obveznoj prisutnosti dvaju svjedoka na pretrazi doma.

U odnosu na prisutnost svjedoka utvrđeno je kako su u 273 odluke (90,4 %) svjedoci bili istodobno prisutni, u pet odluka (1,66 %) VSRH nije mogao utvrditi jesu li bili prisutni te je naložen novi postupak, a u 24 odluke (7,95 %) utvrđeno je kako svjedoci nisu bili istodobno prisutni. Navedeni podaci upućuju na to da neprisutnost svjedoka nije značajno zastupljena pojava koja utječe na nezakonitost pretraga, već prije iznimka. Osim jednog slučaja hitne pretrage, nije utvrđen nijedan drugi slučaj u kojem je policija napravila pretragu doma bez svjedoka.

U odnosu na iskaze svjedoka pretrage utvrđeno je da su iskazivali u 122 predmeta (40,4 %) – iskazi su bili suglasni u 45 (14,9 %), a proturječni u 12 odluka (3,97 %). Kada svjedoci i provedu učinkovito nadzor nad radnjom pazeći da uvijek budu zajedno prisutni, pokazalo se da protekom vremena pozvani da o tome svjedoče ne iskazuju uvijek vjerodostojno i suglasno. Budući da je ljudska percepcija, pamćenje i prisjećanje subjektivno i nesavršeno, svjedocima se zbog te ljudske ograničenosti ne može uputiti prijekor.

Kada su u pitanju svojstva, stanja i ponašanja svjedoka pretrage, neke od okolnosti koje su se pojavile bile su alkoholiziranost svjedoka, neovlašteni djelatnici MUP-a kao svjedoci, neaktivnost svjedoka ili samovoljno napuštanje pretrage, starija životna dob svjedoka, prijateljski odnos svjedoka i optuženika, zdravstveno stanje (bolest) svjedoka i dr. Mnoštvo je stvarnih osobnih i životnih okolnosti koje mogu utjecati na pouzdanost svjedoka, što su zorno potvrdili primjeri iz analizirane sudske prakse.

Rezultati analize sudske prakse Vrhovnog suda Republike Hrvatske upućuju na poštovanje zakonske odredbe o obveznoj prisutnosti dvaju svjedoka na pretrazi doma. Propusti koji su dovodili do nezakonitosti pretrage bili su manjeg značaja i javljali su se u prijašnjem razdoblju, kada nije bilo jasno usuglašeno tumačenje moraju li svjedoci biti „zajedno“ na pretrazi s obzirom na to da „istodobno“ znači u isto vrijeme, ali ne u istim prostorijama.

ZKP/08 ne sadrži pravilo o tome što svjedok pretrage smije, a što ne smije raditi. Iako je sudska praksa razradila odgovore na određena pitanja koja su se javljala, problemi u praksi provođenja radnje s kojima se policijski službenici susreću i dalje su prisutni. Ako se u hrvatskom kaznenom postupku i dalje zadrži pravilo koje nameće obveznu prisutnost građana svjedoka na pretrazi doma, ZKP/08 trebao bi dati jasne upute kao odgovor na određena pitanja koja se javljaju u praksi. Pri tome zakon ne treba ići u precizno određivanje, već bi prvenstveno trebao definirati ulogu svjedoka pretrage (jesu li oni jamci zakonitog provođenja radnje, štite li interese osobe kod koje se provodi pretraga ili nešto treće) te diferencirati i definirati pojmove „istodobno“ i „zajedno prisutni“ budući da je istodobna prisutnost svjedoka konstrukt tumačenja sudske prakse. Izmjena i dopuna zakonske norme svakako bi trebala definirati koje osobe ne mogu biti svjedoci pretrage doma (teža fizička i psihička oboljenja, intoksikacija alkoholom ili opojnim drogama, osobe koje imaju izrečene sigurnosne i mjere opreza i dr.).³⁹

---

³⁹ Talijanski ZKP navodi kako svjedok mora biti „prikladna osoba“ sukladno čl. 120. Zakona. Navedeni članak definira tko ne može biti svjedok istražnih radnji (maloljetnici mlađi od četrnaest godina i osobe koje očito pate od mentalnih bolesti, u stanju su očitog pijanstva ili opijenosti opojnim ili psihotropnim tvarima, te osobe kojima su izrečene sigurnosne mjere koje uključuju pritvor ili preventivne mjere). Zanimljivo je da je talijanski ZKP dobnu granicu za svjedoke spustio na četrnaest godina (*Codice di procedura penale, Altalex eBook, Numero 23, Collana Codici Altalex 2011; Criminal Procedure Code of the Republic of Italy*).

Zakon također treba normirati posljedice odbijanja sudjelovanja u pretrazi doma ako građani nemaju opravdani razlog za oslobođenje od te dužnosti. Kao eklatantan primjer može poslužiti čl. 303. st. 2. ZKP/08, prema kojem su se građani dužni odazvati pozivu na prepoznavanje.⁴⁰ Zanimljivo kako čl. 303. st. 2. ZKP/08 izričito navodi „dužnost“ građana, koja se u odredbi o obaveznoj prisutnosti svjedoka pretrazi doma ne nalazi. Analogija između pretrage doma i prepoznavanja može biti s pravom povučena budući da se u oba slučaja radi o hitnim dokaznim radnjama koje provodi policija i u kojima je nužno sudjelovanje građana jer oni svojom prisutnošću „omogućuju“ izvođenje radnje. Razlika postoji utoliko što je kod pretrage doma uloga građana jamstvena, nadzor nad zakonitošću radnje i vjerodostojnosti dokaza, dok je kod radnje prepoznavanja prisutnost građana nužna da bi se radnja uopće mogla pravilno provesti prema kriminalističko-taktičkim pravilima. Dakle prema važećem ZKP/08 provođenje tih radnji nije moguće bez suradnje građana. Ako je zakonodavac u slučaju neopravdanog odbijanja sudjelovanja u prepoznavanju predvidio kaznu za građane, opravdano je to normiranje primijeniti i na pretragu doma jer zakonito provođenje radnje bez njihove prisutnosti nije moguće.

U podzakonskom aktu (pravilniku) trebalo bi pobliže odrediti ostale okolnosti koje se tiču njihova sudjelovanja, kao što je način odabira svjedoka (izabrati građane prije dolaska na mjesto pretrage, stvoriti bazu dostupnih, provjerenih svjedoka ili odabir vršiti isključivo po dolasku na mjesto pretrage), definirati provođenje sigurnosne provjere građana svjedoka (provjera kroz sve dostupne policijske i kaznene evidencije), kao i minimalne uvjete koje trebaju zadovoljiti (životna dob, zdravstveno stanje, isključenje u slučaju intoksikacije alkoholom ili opojnim drogama, državljanstvo) te način podmirenja i iznos troškova za sudjelovanje u radnji (svojevrсна naknada za utrošeno vrijeme i izmaklu dobit). Nadalje, treba odrediti postoji li obveza prihvaćanja svjedoka na temelju prijedloga osobe kod koje se pretraga provodi. Naime osim osoba koje mogu koristiti blagodat nesvjedočenja i ne uzimaju se za svjedoke pretrage, bilo bi dobro odrediti je li svaki osobni odnos počinitelja i svjedoka okolnost koja isključuje mogućnost prisutnosti te osobe kao svjedoka ili je ta okolnost upravo poželjna. U pravilniku svakako treba precizirati mogu li se kao svjedoci koristiti neovlašteni djelatnici MUP-a ili čak ovlašteni policijski službenici koji su izvan službe, u mirovini i sl. Obavezno bi trebalo odrediti aktivnosti koje svjedoci u sklopu pretrage smiju poduzimati (dozvoljeno promatranje i/ili pretraživanje) te propisati svojevršne sankcije za namjernu neaktivnost svjedo-

---

⁴⁰ Čl. 303. st. 2. ZKP/08. Građani su dužni na poziv osobno sudjelovati u prepoznavanju i dati na raspolaganje stvari ili prostor u cilju prepoznavanja *osim ako nemaju opravdani razlog za oslobođenje od te dužnosti*. Ako građanin bez opravdanog razloga neće sudjelovati u prepoznavanju, ili ne da stvar, ili ne stavi na raspolaganje prostor, kaznit će se novčanom kaznom do 50 000 kuna. Stavljanje na raspolaganje prostora ne odnosi se na dom. (Kurziv dodan.)

ka (ne prati, ne sudjeluje i ne sluša upute policijskih službenika) i samovoljno napuštanje prostora pretraživanja jer navedeno ponašanje izravno utječe na zakonitost radnje. Također treba odrediti mjere koje, osim primjedbi na zapisnik, svjedoci mogu poduzeti u slučaju uočavanja nepravilnosti u provođenju radnje (zatražiti zastoj radnje i sl.). Budući da postoji mogućnost da svjedok ili osoba sama iskaže želju za snimanjem pretrage doma, u pravilniku je potrebno odrediti što poduzeti u takvoj situaciji – treba li se osobi i svjedoku pretrage dopustiti da sami snimaju tijek radnje ili ne.⁴¹

Pitanja i problemi s kojima se u praksi susreću policijski službenici nadilaze situacije koje su ovim istraživanjem obuhvaćene, ali zakon ne može kazništički normirati sve životne okolnosti koje se mogu pojaviti prilikom provođenja radnje. Međutim postojeće je zakonsko rješenje nepotpuno te je potrebno razmotriti njegovu izmjenu i izradu podzakonskog akta kako bi se regulirale neke od okolnosti koje se mogu predvidjeti i pravno definirati.

LITERATURA

1. Aćimović, M., *Psihologija zločina i suđenja (sudska psihologija)*, Savremena administracija, Beograd, 1988.
2. Ainsworth, P. B., *Psychology, Law and Eyewitness Testimony*, John Wiley & Sons, Chichester, West Sussex, 1998.
3. Bartol, C. R.; Bartol, A. M., *Psychology and Law, Research and Practice*, Second Edition, Sage, Los Angeles, 2019.
4. Beccaria, C., *O zločinima i kaznama*, drugo, prošireno i dopunjeno izdanje (prijevod Antun Cvitanić), Književni krug, Split, 1990.
5. Cristellon, C., *Marriage, the Church, and its Judges in Renaissance, Venice, 1420–1545*, Early Modern History: Society and Culture, 2017.
6. Damaška, M., *Dokaz krivnje*, Školska knjiga, Zagreb, 2021.
7. Damaška, M., *Evaluation of Evidence, Pre-Modern and Modern Approaches*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019.
8. Dressler, J.; Michaels, A. C., *Understanding Criminal Procedure, Volume 1: Investigation*, Fourth Edition, Lexis Nexis, Newark, San Francisco, 2006.
9. Frisch, A., *The Invention of the Eyewitness – Witnessing and Testimony in Early Modern France*, University of North Carolina Press, Chapel Hill, 2004.
10. Karas, Ž., *Nezakoniti dokazi*, Laserplus, Zagreb, 2006.
11. Krapac, D., *Načela o pribavljanju okrivljenikova iskaza te pretraga stana i prostorija u krivičnom postupku prema novom ustavnopravnom uređenju u Republici Hrvatskoj*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, broj 1/1991.

---

⁴¹ Prema čl. 127. st. 6. moldavskog ZKP-a osoba ima pravo sama snimati pretragu audiovizualnim sredstvima, o čemu mora obavijestiti istražno tijelo (*Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova (2003, amended 2016)*, No. 122-XV dated 14.03.2003, *Monitorul Oficial No. 248-251 art. No.: 699*).

12. Krapac, D., *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, VII. neizmijenjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2015.
13. Ljubanović, V., *Kazneno procesno pravo, izabrana poglavlja*, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2002.
14. Ljubin, T., *Kako povećati dosjećanje svjedoka: kognitivni intervju*, Policija i sigurnost, 2000, br. 3–6.
15. Migal, S. D., *Ob otmene instituta ponjatyh v ugovnom processe Rossijskoj Federacii* [O otkazivanju instituta potvrđnih svjedoka u kaznenom postupku Ruske Federacije], Tverskoj gosudarstvennoj universitet, Vestnik TvGU, Serija "Pravo", 2013, Vypusk 34, str. 247.
16. Mrčela, M., *Svjedoci u kaznenom postupku: ispitivanje svjedoka kao dokazna radnja* / Grubić, Vesna (ur.), Zagreb, Narodne novine d. d., 2012.
17. Pavišić, B.; Modly, D.; Veić, P., *Kriminalistika, knjiga prva*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006.
18. Pejaković-Đipić, S., *Kaznenoproceneni i policijski aspekti nazočnosti građana svjedoka na pretrazi doma*, doktorski rad, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2022.
19. Roso, Z., Informativni razgovor i intervju, Zagreb, MUP RH, 1995.
20. Schürmann, J.; Grosse, W., *Pretraživanje stana nakon privremenog uhićenja (Wohnungsdurchsuchung nach Vorläufiger Festnahme)*, Kriminalistik, 48. god., Heidelberg, studeni 1994. [S njemačkog prevela Dragica Dragičević, u: Izbor članaka iz stranih časopisa, 35 (1995), br. 1.]
21. Trechsel, S., *Human Rights in Criminal Proceedings*, vol. XII/3, Oxford University Press, Oxford, 2006.
22. Vukosav, J.; Glavač-Glišić, R., *Policijska psihologija i komunikologija*, MUP RH, Zagreb, 2009.
23. Wells, G. L.; Loftus, E. F., *Eyewitness Memory for People and Events*, u: Goldstein, A. M., Weiner, I. B., *Handbook of Psychology, Forensic Psychology*, vol. 11, John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 2003.
24. Zarevski, P., *Pamćenje i vjerodostojnost svjedočenja*, Penološke teme, 1991, 1–4.

Summary

Silvija Pejaković-Đipić*

PRESENCE OF TWO WITNESSES AT A HOME SEARCH IN THE PRACTICE OF THE SUPREME COURT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

The author analyses the legal provision on the mandatory presence of two witnesses at a home search from a theoretical and practical point of view. According to Art. 254 para. 2 of the Criminal Procedure Act, the search of a home must be conducted in the presence of two adult citizens as witnesses. Citizens as witnesses are an element of control over the police work, and the legality of the action and the credibility of the evidence depend on their presence and testimony. So far, no research has been conducted in Croatia on the application of this provision in practice. Therefore, the author analyses the case law of the Supreme Court of the Republic of Croatia in a twenty-year period, from 2000 to 2019, in order to determine the interpretations and actual characteristics of the application of the rule on the mandatory presence of two witnesses during a home search.

Keywords: home search, simultaneous presence, credibility of evidence, legality of the action

---

* Silvija Pejaković-Đipić, PhD, lecturer at the Police University College in Zagreb, Police Academy, Ministry of the Interior; spdjipic@fkz.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8510-7231>.